

Prof. dr hab. Dagmara Kornobis-Romanowska
Katedra Badań nad Prawem Europejskim im. Jeana Monneta
Centrum Doskonałości im. Jeana Monneta
Katedra Prawa Międzynarodowego i Europejskiego
Uniwersytet Wrocławski

Wrocław, dnia 17 stycznia 2022 r.

Recenzja
w postępowaniu habilitacyjnym
dr Alicji Sikory-Kalèda
w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne

Przedstawiona recenzja została sporządzona w ramach pełnienia funkcji recenzentki w Komisji habilitacyjnej, powołanej na podstawie uchwały Rady Dyscypliny Nauki prawne Uniwersytetu Jagiellońskiego nr 227/XI/2021 z dnia 8 listopada 2021 r.

Stosownie do art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. 2021, poz. 478, stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

1. posiada stopień doktora;
2. posiada w dorobku osiągnięcia naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym wypadku nauk prawnych, w tym co najmniej 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt. 2 lit. a lub 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych, opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt. 2 lit. b;

3. wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Przesłanka pierwsza jest spełniona przez Kandydatkę, która ma stopień naukowy doktora.

Druga przesłanka wymaga przedstawienia przez Kandydatkę osiągnięcia naukowego, które stanowi znaczny wkład w rozwój nauk prawnych. Wkład ten należy uznać za znaczny, jeżeli osiągnięcie naukowe rozwiązuje problem prawny dotychczas nierozwiązywalny lub bada obszar, który nie był wcześniej przedmiotem analizy. W tej kategorii Habilitantka przedstawiła monografię swojego wyłącznego autorstwa pt. *Constitutionalisation of Environmental Protection in EU Law*, opublikowaną nakładem wydawnictwa Europa Law Publishing w 2020 roku.

Monografia została wydana w języku angielskim w renomowanym wydawnictwie holenderskim specjalizującym się w prawie europejskim. Z formalnego punktu widzenia powodzenie w publikowaniu w języku obcym wiąże się nie tylko z dodatkowymi kompetencjami naukowymi Autora, jakimi niewątpliwie są kompetencje językowe, ale wymaga także przejścia procedury weryfikacyjnej, która jest bezsprzecznie trudniejsza i bardziej wymagająca, niż krajowa procedura wydawnicza. Ostatecznie jednak wysiłek ten się opłaca, bo efekty pracy naukowej zyskują dzięki temu znacznie szerszy zakres odbiorców i zostają włączone do obiegu międzynarodowego. Jest to najbardziej skuteczna metoda rozpowszechniania wyników badań i - co ważne - w ten sposób dokonuje się umiędzynarodowienie nauki polskiej oraz budowana jest jej widzialność w świecie. Z tego względu sam fakt opublikowania przedmiotowej monografii w języku angielskim, w cenionym wydawnictwie zagranicznym, zasługuje na uznanie i stanowi pierwszy, formalny czynnik świadczący o znacznym wkładzie w rozwój wskazanej dyscypliny naukowej.

W warstwie merytorycznej, problem prawny w monografii przedstawionej przez Habilitantkę w procedurze awansu naukowego dotyczy konstytucjonalizacji prawa ochrony środowiska naturalnego w Unii Europejskiej. Monografia liczy ogółem 380 stron, zbudowana jest z czterech Rozdziałów, opatrzonych Przedmową, zawiera spis

bibliograficzny i rozbudowane indeksy. Kolejne rozdziały pt. *Environmental Protection in the EU Constitutional Perspective; A High Level of Environmental Protection in EU Law; Solidarity as a Prism for Constitutionalisation of Environmental Protection in EU Law; Judicial Coherence in Enhancing Environmental Protection* podejmują zagadnienie włączania norm dotyczących ochrony środowiska do zestawu najbardziej istotnych przepisów dla prawa UE, dzięki którym system prawa UE jest systemem autonomicznym.

Przedmiotowe opracowanie dotyczy zarówno aspektów materialnoprawnych (powiązanie praw środowiskowych z wartościami z art. 2 TUE, z prawami podstawowymi, z prawem do skutecznej ochrony sądowej wyrażonym w art. 47 Karty praw podstawowych (KPP); koncepcja demokracji prawnośrodowiskowej;), jak i procesowych (dostęp do sądu w UE, rola TSUE, skuteczność egzekwowania norm unijnych w przedmiotowym zakresie; zasada solidarności jako przesłanka dla skutecznej ochrony środowiska). Tytułowa teza o konstytucjonalizacji norm, za pomocą których chronione jest środowisko naturalne, znajduje prawne umocowanie w przepisie art. 37 KPP, który stanowi, że „Wysoki poziom ochrony środowiska i poprawa jego jakości muszą być zintegrowane z politykami Unii i zapewnione zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju”. Należy jednak pamiętać, że wprawdzie Karta ma status prawa pierwotnego i stanowi część „bloku konstytucyjnego” UE, nie jest to jednak ani jedyny element tego bloku, ani też Karta nie jest jedynym źródłem dla prawa ochrony środowiska w UE. Zgodnie z art. 6 w ust. 3 TUE, znaczenie normatywne w tym zakresie mają także zasady ogólne prawa, które mogą wynikać z dwu podstawowych, zewnętrznych wobec prawa UE źródeł prawa, czyli z Europejskiej konwencji praw człowieka (EKPCz) oraz tradycji konstytucyjnych wspólnych dla państw członkowskich. Mając to na uwadze, Habilitantka analizuje także dorobek orzeczniczy Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPCz), głównie w celu uzasadnienia związku pomiędzy prawem do ochrony środowiska a innymi prawami podstawowymi („prawami człowieka” w nomenklaturze EKPCz, tj. np. prawo do życia prywatnego i rodzinnego), wytyczając w ten sposób standardy ochrony środowiska w UE (standard krajowy, unijny i międzynarodowy). Odniesienie do orzecznictwa ETPCz ma stanowić nowe spojrzenie, inspirację dla TSUE, a także ewentualny paralelizm między orzecznictwem ETPCz w

dziedzinie ochrony środowiska i koncepcji praw pochodnych, a orzecznictwem TSUE w zakresie próśrodowiskowej wykładni postanowień KPP oraz ogólnych zasad prawa unijnego, od których zależy skuteczność ochrony prawnej w dziedzinie ochrony środowiska. Zachowując przyjęte standardy, ale na podstawie formalnie autonomicznych, choć niejednorodnych źródeł prawa UE (KPP i zasady ogólne), TSUE przyczynia się do konstytucjonalizacji całego systemu prawa UE. Na kartach monografii habilitacyjnej proces ten jest zilustrowany na przykładzie nowo tworzącej się w orzecznictwie TSUE zasady ogólnej prawa UE, której treścią jest *wysoki poziom* ochrony środowiska naturalnego i poprawa jego jakości. Artykuł 37 KPP jest „kluczowym komponentem”, jak pisze Habilitantka (na s. 134), w procesie wyłaniania nowej zasady ogólnej prawa unijnego. Wywód ten jest rzetelny, przekonujący i z powodzeniem prowadzi do potwierdzenia tytułowej tezy monografii o konstytucjonalizacji norm prawa ochrony środowiska w UE.

Istotnym zagadnieniem, od którego zależy ocena wkładu Habilitantki w rozwój nauk prawnych jest problematyka konstytucjonalizacji ujmowanej jako transformacja oraz konsolidacja ram prawa UE ze skutkiem dla jednostek. Skutek ten polega na wzmocnieniu i poszerzeniu systemu ochrony prawnej w UE, co zostało kompetentnie wykazane przez Autorkę w przedmiotowej monografii, w szczególności w powiązaniu z bezpośrednią skutecznością przepisów dotyczących ochrony środowiska. Habilitantka rzeczowo i wnikliwie analizuje prawne problemy natury procesowej, jakie stoją przed podmiotami indywidualnymi (w tym przed tzw. nowymi podmiotami skarżącymi, jakimi są np. organizacje pozarządowe zaangażowane w ochronę środowiska naturalnego) w związku z postępowaniem o stwierdzenie nieważności aktu prawa UE na podstawie art. 263 akapit 4 TFUE w dziedzinie ochrony środowiska. Jak Autorka trafnie zauważa na s. 297, skarga z art. 263 TFUE nie uwzględnia specyfiki interesu publicznego, a nadto przesłanki jej dopuszczalności wymagają, by zaskarżony akt prawa UE wywoływał bezpośredni wpływ na sytuację prawną danej osoby oraz by nie pozostawiał on żadnej uznaniowości adresatom, których obowiązkiem jest go wykonać. Tymczasem w prawie ochrony środowiska ochrona interesu publicznego przenika się silnie z ochroną interesu indywidualnego, co nakierowało TSUE na potrzebę poszukiwania innowacyjnych rozwiązań orzeczniczych pozwalających na poszanowanie

zasady wysokiego poziomu ochrony środowiskowej, która winna stanowić cel aktów prawa UE przyjmowanych w tym obszarze. Otworzyło to drogę do nowego etapu w orzecznictwie TSUE, którego skutkiem jest ewolucja modelu skargi na legalność z perspektywy nowych podmiotów skarżących, a także ewolucja zakresu kontroli legalności w dziedzinie ochrony środowiska. Ustalenia naukowe dokonane przez Habilitantkę w tym zakresie należy uznać za nowatorskie, poszerzające koncepcję skutku bezpośredniego, w tym znaczeniu, że jednostki zyskują szerszy dostęp do sądu w unijnych sprawach środowiskowych.

Autorka zauważa na tym polu występowanie także skutku proceduralnego w postaci poszerzenia i umocnienia roli TSUE jako sądu rozstrzygającego w kwestiach ochrony środowiska w zamkniętym systemie normatywnym i walidacyjnym prawa UE. Na umocnienie tej roli wpływ ma nie tylko stopniowe poszerzanie dziedzin wchodzących w zakres prawa UE (obok prawa ochrony środowiska można tu jeszcze za przykład podać ochronę prywatności), ale także nowe uprawnienia proceduralne dla Trybunału w sprawach z zakresu ochrony środowiska, głównie w trybie procedury naruszeniowej z art. 258 TFUE oraz w trybie odesłań prejudycjalnych z art. 267 TFUE. Przy tej okazji Autorka włącza się w debatę doktrynalną na temat charakteru prawnego i skutku art. 37 KPP jako zasady prawa, a nie prawa podmiotowego. Dowodzi, że przepis ten może stanowić autonomiczną przesłankę dla oceny naruszenia przez państwo członkowskie prawa UE odnośnie do ochrony środowiska. Stanowi to kolejne mocne potwierdzenie tytułowej tezy monografii o konstytucjonalizacji norm prawa ochrony środowiska w UE. Są to wyniki badań naukowych Habilitantki, które wnoszą znaczny wkład w rozwój nauk prawnych i napawają nadzieją na przyszłość wszystkich tych, dla których środowisko naturalne jest dobrem, o które warto walczyć. Po zapoznaniu się z tymi wynikami warto jednak postawić jeszcze jedno pytanie o sytuację Polski w tak wytyczonej przestrzeni normatywnej, szczególnie wobec treści Protokołu nr 30 w sprawie stosowania KPP do Polski właśnie. Przepis art. 1 ust. 2 tego protokołu dotyczy Tytułu IV Karty („Solidarność”), do którego należy art. 37 KPP, jakie są zatem, zdaniem Habilitantki, skutki tego uregulowania dla skuteczności ochrony środowiska w Polsce?

Jak wykazano, znaczna wartość naukowa przedmiotowej monografii wyraża się w jej warstwie merytorycznej, docenić jednak należy także jej stronę warsztatową, która

jest niezbędna dla właściwego odbioru treści merytorycznych. Język opracowania jest spójny, komunikatywny, przystępny, pomimo zawichości teoretycznoprawnych rozprawy. Jej udokumentowanie w postaci wykorzystanej literatury, orzecznictwa, źródeł prawa i aktów instytucji jest imponujący, co jest gwarancją rzetelności prowadzonych badań. Publikacja ta w pełni zasłużyła na jednoznacznie pozytywne przyjęcie przez ekspertów w dziedzinie prawa ochrony środowiska, co znajduje potwierdzenie w recenzjach, jakie ukazały się w renomowanych czasopismach naukowych w Polsce i za granicą. Recenzje te są obiektywnym dowodem, że monografia autorstwa Habilitantki „weszła do obiegu naukowego”, ma zasięg międzynarodowy, została zauważona, doceniona i jest polecana przez ekspertów, wywiera zatem potwierdzony, znaczący wpływ na rozwój nauk prawnych.

Poza monografią przedstawioną jako wiodące osiągnięcie naukowe, Habilitantka ma w swoim dorobku cały szereg niezwykle wartościowych opracowań, będących wynikiem pogłębionych badań nad prawem UE. Dorobek ten jest bogaty, różnorodny, na bardzo wysokim poziomie naukowym. Już na wczesnym etapie pracy badawczej, tj. przed doktoratem i tuż po nim, widoczne jest ukierunkowanie i zawężanie pól badawczych, będące wyrazem zainteresowań naukowych Kandydatki. W połączeniu z dorobkiem podoktoratowym, mamy tu do czynienia z rozbudowanymi cyklami publikacyjnymi, które charakteryzuje specjalizacja i profesjonalizm. Sama Kandydatka w autoreferacie dokonała pogrupowania tego dorobku według trzech nurtów badawczych mieszczących się w całości w zakresie prawa UE. Pierwszy z nich stanowi szeroko ujęte prawo ustrojowe, uwzględniając w tym system kontroli przestrzegania prawa UE, procesy legitymizacji demokratycznej, wraz z koncepcją e-demokracji, a także badania nad rozwojem mechanizmów kontrolnych w prawie UE, w szczególności dotyczących systemu sankcji finansowych w razie braku wykonania wyroku TSUE stwierdzającego uchybienie traktatom przez państwo członkowskie. Drugi nurt to konstytucyjny wymiar ochrony środowiska w unijnym porządku prawnym, który charakteryzuje interdyscyplinarność oraz innowacyjność. Wreszcie trzeci nurt obejmuje unijne prawo procesowe, obejmując w szczególności kwestię dostępu do sądów w Unii, zakres jurysdykcji TSUE, a także *climate litigation*, czyli sądowe rozpatrywanie sporów w dziedzinie ochrony klimatu.

We wskazanych powyżej obszarach dr Alicja Sikora-Kalèda opracowała kilkadziesiąt (około 30) tekstów w formie rozdziałów w monografiach, artykułów naukowych i glos publikowanych w Polsce i za granicą w językach polskim, angielskim i francuskim, m.in. w wydawnictwach Edward Elgar, Hart Publishing, Wolters Kluwer oraz C.H. Beck. Jest też autorką monografii pt. *Sankcje finansowe w razie niewykonania wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej*, Kluwer 2011.

Habilitantka publikowała na łamach najbardziej prestiżowych czasopism, dość wskazać na opracowania pt.: *The principle of high environmental protection as a source of enforceable rights*, *Cahiers de droit européen*, 1/2016; *Applicability of the EU State aid and environmental rules in the nuclear energy sector*, *European State Aid Law Review*, nr 4/2020; *Infringement actions before the General Court - the past, present and future of the judicial architecture of the Union*, *Max Planck Institute Luxembourg for Procedural Law Research Paper Series*, nr 2/2020; *European Green Deal – legal and financial challenges of the green transition*, *ERA Forum*, nr 1/2021. W Polsce opublikowane zostały teksty takie, jak: *Praktyka Trybunału Sprawiedliwości w postępowaniach na podstawie art. 267 TFUE w świetle orzecznictwa i ostatniej reformy procedury*, *Europejski Przegląd Sądowy*, nr 11/2014; *Zarys reformy postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości UE*, *Europejski Przegląd Sądowy*, nr 5/2013; *Finansowanie energii ze źródeł odnawialnych w świetle reguł pomocy państwa*, *Europejski Przegląd Sądowy*, nr 2015/3; *Artykuł 19 TUE jako autonomiczny i samodzielny wzorzec kontroli legalności*, *Państwo i Prawo*, 11/2018; *Zaniechanie skierowania do Trybunału Sprawiedliwości pytania prejudycjalnego jako przedmiot uchybienia na podstawie art. 258 TFUE*, *Europejski Przegląd Sądowy*, nr 3/2019; *Dostęp do sądów unijnych w sprawach prawnośrodowiskowych: dopuszczalność skargi o stwierdzenie nieważności w świetle najnowszego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości oraz Sądu Unii Europejskiej*, *Europejski Przegląd Sądowy*, nr 10/2020; *Konstytucjonalizacja ochrony środowiska w prawie Unii Europejskiej - zarys problematyki*, *Europejski Przegląd Sądowy*, Nr 2/2021; *Ochrona środowiska naturalnego jako element składowy koncepcji „rdzenia konstytucyjności” Unii Europejskiej*, *Przegląd Konstytucyjny*, 2021; *Rola sądów krajowych w egzekwowaniu unijnych norm prawa ochrony środowiska*, *Rocznik Administracji Publicznej*, nr 7/2021. Zestawienia dopełniają rozdziały w monografiach wydanych w renomowanych wydawnictwach oraz w

znakomitych składach autorskich. Należy jako przykład wskazać tu opracowania pt.: *Financial Penalties for Non-Execution of the Judgment of the Court of Justice of the EU*, w: A. Łazowski & S. Blockmans (red.), *Research Handbook on EU Institutional Law*, Edward Elgar, 2017; *The exclusive jurisdiction of the Court of Justice of the European Union and the unity of the EU legal order*, w: M. Cremona, A. Thies and R.A.Wessel (red.), *The EU and International Dispute Settlement*, Hart Publishing 2017; *Court of Justice of the European Union – ‘stone-by-stone’ case-based reasoning*”, w: M. Florczak-Wątor (red.), *The Role of Precedents and Case-Based Reasoning in Constitutional Adjudication. A Comparative Study*, Routledge 2022; trzy rozdziały (*Historia integracji europejskiej i rozwój prawa unijnego; Demokratyczny charakter Unii Europejskiej, Procedury zmian traktatów założycielskich* (ten ostatni we współautorstwie)), w: S. Biernat, *System prawa Unii europejskiej, Tom I*, C.H. Beck 2020; *Rozważania o koncepcji e-demokracji w unijnym porządku prawnym*, Jean Monnet Research Papers, (red.) S. Dudzik, I. Kawka, R. Śliwa, Księgarnia Akademicka 2021. W toku publikacji są rozdziały dotyczące konstytucjonalizacji wysokiego poziomu ochrony środowiska naturalnego, roli TS w egzekwowaniu unijnych norm ochrony środowiska, zasady integracji prawnośrodowiskowej w dziedzinach rynku wewnętrznego, koordynacji unijnych polityk gospodarczych, polityki spójności, polityki ochrony konsumenta, polityki konkurencji oraz zamówień publicznych, w: B. Iwańska (red.), *System Prawa Unii, Tom XIV Prawo środowiska UE, prawo rolne*; a także rozdziały dotyczące skarg bezpośrednich takich jak skarga o stwierdzenie uchybienia z art. 258 TFUE oraz z art. 259 TFUE, sankcje finansowe z art. 260 TFUE, skargi pracownicze, środki tymczasowe, opinie Trybunału z art. 218 ust. 11 TFUE oraz skarga na bezczynność z art. 265 TFUE w tomie V *Systemu Prawa Unii, Ochrona prawna i sankcje*, pod redakcją naukową N. Półtorak. Te dwa ostatnie opracowania są aktualnie w procedurze publikacyjnej, ale zaangażowanie Habilitantki w prace nad nimi zasługuje na odnotowanie w procedurze awansowej, nie ulega bowiem dyskusji, że mają one duże znaczenie dla rozwoju nauki prawa europejskiego w Polsce.

Jakość naukowa opracowań autorstwa Habilitantki jest bardzo wysoka, a dr Alicja Sikora-Kalèda jest znanym i uznanym badaczem w skali krajowej, jak i międzynarodowej. Jej teksty są cytowane, a Ona sama często występuje jako prelegent,

wykładowca i ekspert na licznych konferencjach prawniczych zagranicznych i krajowych (w autoreferacie wykazanych jest 24 wystąpień), w uznanych światowych ośrodkach naukowych (ERA, University of Cambridge, Max Planck Institute i inne). Traktując ten niezwykle rozbudowany i bogaty dorobek całościowo, należy stwierdzić, że praca naukowa Kandydatki jest wyraźnie nakierowana na kształtowanie modelu skutecznej ochrony sądowej w UE, ze szczególnym uwzględnieniem spraw dotyczących ochrony środowiska i związanych z tym kwestii proceduralnych w postępowaniach przed TSUE.

Powyższe ustalenia uzasadniają wniosek, że Habilitantka posiada w swoim dorobku **wiele osiągnięć naukowych, które łącznie stanowią znaczny i znaczący wkład w rozwój dyscypliny nauk prawnych, w tym wymaganą stosownymi przepisami monografię.** Jakość publikacji i wystąpień na konferencjach jednoznacznie świadczą o dojrzałości i samodzielności naukowej Habilitantki, którą przedmiotowa procedura jedynie formalnie potwierdza.

Wreszcie trzecia i ostatnia przesłanka ustawowa w procedurze habilitacyjnej wymaga od Kandydatki wykazania się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. Kandydatka ma w tym zakresie bogate doświadczenie zawodowe. Jej jednostką macierzystą, w której rozpoczęła pracę naukową i prowadzi ją do dziś jako wykładowca jest Katedra Prawa Europejskiego Wydziału Prawa i Administracji UJ. Kandydatka pracowała także jako wykładowca na Uniwersytecie w Metz w ramach studiów interdyscyplinarnych na wydziale nauk humanistycznych, a na mocy uchwały Rady Naukowej Uniwersytetu UC Louvain St. Louis w Brukseli z dnia 17 grudnia 2019 r., uzyskała status stowarzyszonego pracownika naukowego Uniwersytetu St. Louis w ramach centrum badań nad prawem ochrony środowiska *Centre d'étude du droit de l'environnement* (CEDRE). W ramach aktywnej popularyzacji nauki prawa unijnego Kandydatka przez wiele lat prowadziła wykłady i seminaria z unijnego prawa procesowego i materialnego dla sędziów krajowych w ramach Europäische Rechts Akademie (ERA) w Trewirze, a od 2020 r. pełni również funkcję eksperta w ramach programu szkoleniowego organizowanego przez tę Akademię pt. „Współpraca z sędziami sądów krajowych w dziedzinie prawa ochrony środowiska” (Framework Contract – DG Environment/European Commission ENV.E.2./FRA/2020/0026

“Cooperation with national judges in the field of environmental law”). Ponadto Habilitantka jest członkinią komitetu naukowego European Law Journal (ELJ) oraz Rady naukowej Access to Justice in Eastern Europe. Nie bez znaczenia dla efektów aktywności naukowej Kandydatki ma także przebieg jej kariery zawodowej, a w szczególności praca w instytucjach unijnych, tj. stanowisko referendarza w TSUE w latach 2004-2017 (członkini gabinetu pierwszego polskiego sędziego TSUE prof. J. Makarczyka; funkcja referendarza w gabinecie rzecznika generalnego N. Jääskinena; funkcja referendarza Sądu UE). Od 2017 r. Habilitantka pełni funkcję doradcy prawnego w Służbie Prawnej Rady UE oraz Rady Europejskiej w Brukseli, reprezentując Radę UE przed TS i Sądem UE jako pełnomocnik w postępowaniach sądowych oraz prowadząc doradztwo w zakresie prac ustawodawczych.

KONKLUZJA

Tytułem ostatecznej konkluzji należy stwierdzić, że wniosek dr Alicji Sikory-Kalèda o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w pełni zasługuje na uwzględnienie. Wszystkie wymagania wynikające z art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. 2021, poz. 478, zostały spełnione z naddatkiem, a osiągnięcia naukowe Kandydatki stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauk prawnych.